

NB-informasjon

Til tillitsvalgte i Norges Bondelag - Nr 1 mars 2006

Arealforvaltning og nye næringer i landbruket

Plan- og bygningsloven legger rammene for bruk og vern av arealene. I landbruket får dette direkte konsekvenser for deg som bonde, grunneier og næringsutøver.

Som følge av endringer i landbrukspolitikken har myndighetene sett behov for at regelverket tilpasses. På bakgrunn av dette er det, fra Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet, kommet ut to nye veiledere som omhandler landbruket og plan- og bygningsloven. Den ene veilederen heter "Plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss" og viser hvilke muligheter som ligger i plan- og bygningsloven med tanke på næringsutvikling. Den andre veilederen kalt "Kjerneområde landbruk", viser hvordan kommunen gjennom sin arealplanlegging kan ta vare på og sikre dyrka mark og kulturlandskapet.

Ansvar for å følge opp disse to veilederne er plassert i kommunene gjennom utarbeiding av kommuneplanen og reguleringsplaner. Det er viktig at aktørene i landbruket kjenner innholdet i disse to veilederne for å bruke denne kunnskapen til å påvirke utviklingen av egen næring.

Plan- og bygningsloven og landbruk pluss

Rammebetingelsene for norsk landbruk er i endring. Det er derfor viktig å få på plass et rammeverk som er tilpasset utviklingen av nye næringsaktiviteter knyttet til landbruket.

I veilederen er det er ikke foretatt endringer i lovverket, men det vises til hvilke skjønnsmessige vurderinger og handlingsrom som ligger i plan- og bygningsloven med tanke på næringsutvikling.

Veilederen finner du på Landbruks- og matdepartementets og Miljøverndepartementets nettsider, www.planlegging.no/publikasjoner eller på http://odin.dep.no/lmd/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/bn.html.

Nye tiltak innenfor landbruksbegrepet

For å fange opp nye næringer med basis i gårdens ressurser, skisseres det i veilederen hvilke nye tiltak som inngår i landbruksbegrepet.

- Fellesfjøs
- Grisefarmer og hønserier
- Pelsdyrfarm og pelsdyrhus
- Hestesenter og rideanlegg
- Hageveksthus og landbruksgartneri
- Dyrepensjonat og kennel
- Gardsbutikk og gardskafe
- Gardsfabrikk, slakteri og foredlingsanlegg og lignende
- Gardssagbruk
- Landbruksverksted
- Akvakulturanlegg

Listen over tiltak som ligger innenfor landbruksbegrepet er utvidet, men den er mer mangelfull når det gjelder utmarksbasert næringsutvikling. Dette gjelder spesielt for husvær for seterdrift, skogsdrift, naust, rorbuer, jakt- og fiskebuer, jaktårn m.v. I disse bygningene er bruk til andre formål enn tradisjonelt jord og skogbruk som for eksempel utleie for jakt, fiske og reiseliv, kun tillatt i deler av året.

TIPS! Ta gjerne kontakt med kommunen og inviter til et lokallagsmøte der det informeres om hvordan kommunen tolker, og vil praktisere, det handlingsrom som veilederne fra departementene gir.

Vurderingskriterier

I utgangspunktet defineres disse tiltakene som nevnt overfor som landbruk, men i gitte tilfeller så er de allikevel utenfor definisjonen av landbruk. I veilederen er det laget en liste med kriterier som bør være oppfylt for at tiltaket skal inngå i landbruksbegrepet eller ikke.

Dette er:

- Om tiltaket er knyttet til produksjonen på garden eller det behovet garden har for varer og tjenester, eller det er nødvendig i forbindelse med annen næringsvirksomhet knyttet til jordbruk, skogbruk, reindrift, yrkesfiske el.
- Om virksomheten er basert på og tilpasset gardens eget ressursgrunnlag, for eksempel bruk av for, planter, trær, blomster, frukt, grønnsaker og andre råvarer produsert på garden som videreforedling og/eller salg av disse.

Andre viktige vurderingskriterier:

- Tiltakets områdemessige virkninger for jord- og skogsdrift, reindrift eller annen primærnærings.
- Tiltakets virkning i forhold til støy, forurensing, drikkevann, utelagring eller andre visuelle forhold.
- Om virksomheten faller inn under reglene for konsekvensutredning i plan- og bygningsloven.

Det er kommunen som skal gjøre den skjønnsmessige vurderingen av om et tiltak ligger innenfor landbruksbegrepet eller ikke. Det er derfor viktig at du som næringsutøver setter deg inn i listen over tiltak og vurderingskriterier. Dette fordi det i forbindelse med igangsetting av et tiltak på garden, er viktig å ha tenkt igjennom på forhånd hvilke momenter som er sentrale å få frem ved henvendelse til kommunen. Listen over tiltak og vurderingskriteriene kan også være viktige å bruke når du som næringsutøver eller lokallaget skal gis innspill og uttalelser til kommuneplan og reguleringsplaner.

Spredt næringsvirksomhet

I tillegg til listen over tiltak som inngår i landbruksbegrepet, er det også mulighet i plan- og bygningsloven § 20-4 andre ledd bokstav c og b, og avsette nærmere angitte områder for spredt næringsvirksomhet ut over landbruksbegrepet i LNF-områdene i kommuneplanen. Kommunene har her en mulighet til aktivt å tilrettelegge for lokalisering av tilleggsnæringer i landbruket som for eksempel tilrettelegging for utleiehytter. Det kan være nyttig at du som næringsutøver kjenner til denne muligheten som ligger i plan- og bygningsloven.

KURSTILBUD

Norges Bondelag har utviklet en veileder med møte og studieopplegg kalt "Hvordan påvirke lokal arealforvaltning?" - om medvirkning i ressursforvaltning og arealplanlegging lokalt.

Aktuelle temaer er; ansvar og roller, hvordan påvirke kommuneplanen og andre planer, aktuelt lovverk, eiendomsrett og erstatning. Bestilling av studiemateriell og innmelding gjøres til Bygdefolkets Studieforbund. Innmeldingskort og bestillingsmuligheter finnes også på www.bsfstudie.no

Kjerneområde landbruk

I løpet av de siste 50 årene er mer en 1 million dekar dyrka og dyrkbar jord omdisponert i Norge. Verdifullt kulturlandskap forringes ved byggeaktivitet og gjengroing. Denne utviklingen er det viktig å bremse opp. Veileder "Kjerneområde Landbruk" er utviklet av Landbruks- og matdepartementet, og er i utgangspunktet laget som et hjelpemiddel for at kommunene kan peke ut de jordbruksarealer som det er viktig å sikre for framtiden.

Veilederen finner du på Landbruks- og matdepartementets internettside www.lmd.dep.no

Hva er kjerneområde landbruk?

- Planen er politisk forankret
- Det blir samlet inn data i form av kart, flybilder og rapporter
- Det hentes inn lokalkunnskap om produksjonsforhold og kulturlandskapet.

Det er spesielt i forhold til siste punkt at bønder og lokallag kan spille en sentral rolle i å få fram den lokale kunnskapen og at den legges til grunn for kommunens arbeid. Det er laget kriterier for utpeking av viktige arealer for matproduksjon og kulturlandskap.

Kriterier for utpeking av viktige arealer for matproduksjon

- Jordsmonnets innhold og sammensetning, alder, struktur og dybde.
- Klima, med vekt på temperatur og nedbør.
- Terrengets hellingsgrad (lite helling er viktig for store arealer som høstes maskinelt, men en viss helling kan være gunstig ved produksjon av frukt og grønnsaker).
- Arealets størrelse og arrondering.

Kriterier for utpeking av viktig kulturlandskap

- Lokalt spesielle eller sjeldne kulturlandskap.
- Regionalt eller nasjonalt sjeldne eller representative kulturlandskap.

Følgende kvaliteter bør vurderes og beskrives:

- Historisk interessante driftsformer, verdifullt biologisk mangfold og spesielle kulturmarker; f.eks seterområder, slåtteenger, lauvingstrær og naturbeiteområder.
- Verdifulle kulturmiljøer og kulturminner; f.eks fornminner eller særpregete tun- og bygningsmiljø.

Det bør også vises kulturlandskap som er viktige for:

- Friluftsliv, rekreasjon eller undervisning.
- Reiseliv eller næringsutvikling basert på matkultur, historie, estetikk og opplevelser.
- Prioritert bruk av virkemidler for skjøtsel og vedlikehold av kulturlandskap.

Vilkårene for matproduksjon og kvalitetene i kulturlandskapet varierer mye mellom de ulike delene av landet. Det er derfor viktig å fokusere på arealene som i en lokal sammenheng er godt egnet for matproduksjon og som oppleves som viktige kulturlandskap, selv om disse ikke alltid er blant de mest verdifulle i nasjonal skala.

Det er kommunene som har en nøkkelrolle i utviklingen av landbruksarealer gjennom utarbeiding av planer og politiske vedtak. Men den enkelte bonde og lokallag har også en viktig rolle i dette arbeidet, ved å kjenne til de muligheter som synliggjøres i veilederen og de vurderingskriterier som ligger til grunn. Dette for å kunne utvikle egen næring og gi innspill til kommunens planer for utvikling av landbruksarealene på kort og på lang sikt.

Last ned veiledningene "Plan og bygningsloven og Landbruk Pluss" og "Kjerneområde landbruk" fra www.lmd.dep.no . Veilederne finnes under "Dokumenter" - "Andre dokumenter" – "Veiledninger og brosjyrer".